

IZAZOV PLURILINGVIZMA: JEZIČNA POLITIKA VIJEĆA EUROPE I NACIONALNA JEZIČNA POLITIKA

Anera Adamik

Zavod za školstvo RH – Podružnica Rijeka

Sažetak

Članak se bavi plurilingvizmom čiji je cilj razviti određeni stupanj komunikativnih sposobnosti u više jezika tijekom života u skladu s potrebama i koji je uporišna točka jezične politike Vijeća Europe. Europa je multilingvalna i svi ti jezici jednako su vrijedni načini komunikacije te izražavanja identiteta. Ističe se politički i povijesni kontekst jezične politike VE te ciljevi i zadatci: promocija međusobnog razumijevanja, demokratskog građanskog odgoja, socijalne kohezije i jednakih mogućnosti za sve građane. Jezična politika VE treba poslužiti kao predložak za formulaciju nacionalnih jezičnih politika. Razmatraju se i glavne sastavnice nacionalne jezične politike.

Ključne riječi: plurilingvizam, jezična politika VE, nacionalna jezična politika

1. UVOD

Podatci upućuju da se na našem planetu govori 6500 - 7000 jezika. Nekoliko jezika, kao što su kineski (mandarinski), engleski ili španjolski, rabe stotine milijuna ljudi, ali najveći broj njih govori tek nekoliko tisuća ili čak stotina ljudi. Zapravo 96% navedenih jezika rabi samo oko 4% svjetske populacije.

Europljani vole zamišljati da je na njihovom kontinentu u optjecaju veliki broj jezika, posebno kada se usporede sa Sjevernom Amerikom ili Australijom. Međutim riječ je o samo 225 "preživjelih" autohtonih europskih jezika, oko 3% od ukupnog broja svjetskih jezika. Doduše, rezultati istraživanja daju podatke da se samo u Londonu govori oko 300 jezika, a u mnogim većim gradovima Zapadne Europe 100-200 jezika. Riječ je dakako o brojnim neeuropskim jezicima migranata, korištenima u uskim, mahom familijarnim krugovima. Dnevna neformalna usmena interakcija među roditeljima i djecom ključna je za preživljavanje jezika.

Oslonjeni na prijenos materinskog jezika u obiteljskom krugu i ambijentima rane socijalizacije djece, jezici pokazuju veliku otpornost. Primjerice, Englezi su osvojili Wales

1350. godine a 17% populacije još uvijek govori waleški. Spomenimo i jezike mnogih naroda s područja bivšeg SSSR-a. Ti jezici (litavski, latvijski, estonski, azerbajdžanski, armenski, gruzijski i mnogi drugi) rigidno i sustavno su potiskivani i po par stoljeća, kako u doba carske Rusije, tako i u doba sovjetske vlasti, a ipak su preživjeli. Ruski jezik je tamo danas *prvi strani jezik* s mnogim obilježjima *lingua franca* za to područje. Štoviše, ruski je svojevrsan *radni jezik*. Naime pokazalo se da je usmena predaja dovoljna za održanje jezika, ali posve nedovoljna za njegov razvoj pa jednostavno nedostaje leksik potreban za komunikaciju unutar društvenih i tehnoloških sustava. Bez obzira na spomenutu otpornost jezika stručnjaci procjenjuju da bi s obzirom na eksplozivnu globalizaciju razvoj medija i komunikacija do kraja ovog stoljeća mogli nestati i tragovi više od 50% svjetskih jezika.

Još uvijek dobar broj Europljana misli da je monolingvalni način života primjeren standard. Međutim od polovice do dvije trećine svjetske populacije je do izvjesnog stupnja bilingvalno, a značajan broj je plurilingvalan. Plurilingvizam je imanentan i Europi. U Luxembourg podjednak status imaju *luksemburški, francuski i njemački jezik*; prosječno obrazovani ljudi rado se i dobro služe *engleskim*. Za potvrdu švicarskog državljanstva traži se podjednako dobro vladanje *njemačkim, francuskim, talijanskim i engleskim jezikom*. Prosječni Belgijanac se podjednako dobro služi *flamanskim i francuskim jezikom*, a gotovo ništa slabije *njemačkim i engleskim jezikom*.

Početak 21. stoljeća građani Europe žive u multilingvalnom ambijentu. Mnoštvo jezika prisutno je u njihovu svakodnevnom životu. Lako je moguće da njihov susjed ili kolega na radnom mjestu dolazi iz druge zemlje, oni slušaju strane jezike i dijalekte na ulici, na radnom mjestu, u autobusu... . Oni su u stalnom kontaktu s više jezika putem satelitske TV, web stranica, radija, novina i časopisa ili kad jednostavno čitaju sastojke i način pripreme juhe u vrećici. Gotovo svaka naprava za domaćinstvo ima multilingvalnu knjižicu naputaka, a mobilni i fiksni telefon, TV i video daju se programirati na više jezika.

Kao i u slučaju bioraznolikosti, tako se sve više uviđaju i ističu lijepe i dobre strane raznolikosti jezika i kultura. Svaki pojedini jezik nudi svoj osobni način videnja svijeta, dio je vlastite povijesti. Svaki pojedini jezik ima svoju vrijednost i identitet, svi jezici su jednako pogodni načini izražavanja. *Plurilingvizam je prirodnije humano stanje od monolingvizma.*

2. JEZIČNA POLITIKA VIJEĆA EUROPE

Vijeće Europe od svog nastanka, točnije od formiranja *Savjeta za kulturnu suradnju* (*Council for Cultural Co-operation*, kasnije *Education Committee of the Council for Cultural Co-operation* i *Steering Committee for Education*), energično promiče učenje modernih (stranih) jezika. Dugo vremena u mnogim europskim zemljama moderni su se jezici učili u sjeni klasičnih jezika, kao dio obrazovanja intelektualnih, društvenih i kulturnih elita. Potreba za stranim jezicima postojala je primarno u diplomaciji i trgovini, međutim međunarodne komunikacije uglavnom su se odvijale posredstvom profesionalnih prevodilaca. Od 1960. godine, kad Europa definitivno zacjeljuje rane II. Svjetskog rata, počinje se osjećati internacionalizacija europskog društva koja zahvaća sve slojeve i dobne skupine. Tijekom

posljednjih 40 godina ovi procesi su se nastavili, štoviše i intenzivirali, potreba reorganizacije učenja i poučavanja jezika postala je nasušnom u uvjetima povećane mobilnosti svih slojeva i dobnih skupina kao i u započetim procesima stvaranja *europskog identiteta*, gdje prevladava poštivanje svih jezika i kultura, međusobno razumijevanje i snošljivost. Poglavitito zadnjih desetak godina, slijedom razvoja medija i komunikacija, dolazi do multiplikacije informacija koje je gotovo nemoguće prevoditi i priređivati na nacionalnim jezicima, bilo zato što je riječ o masovnoj ponudi, ili zbog činjenice da prevođenje i nakladništvo zahtijevaju vrijeme za koje informacija prestaje biti aktualna. Ukoliko bismo htjeli naglasiti ključne razloge za formuliranje jezične politike VE, onda bi to bili ovi:

- **rastuća potreba sposobnosti komunikacije preko jezičnih granica,**
- **povećana mobilnost ljudi,**
- **pristup informacijama u izvornom obliku,**
- **međusobno razumijevanje i snošljivost.**

Koncept, neki projekti i metode jezične politike VE, kao *rano učenje, bilingvizam*, neki instrumenti, kao "*Framework*" i *EJP*, već su zaživjeli širom Europe, dijelom i kod nas, no cjelina jezične politike VE promovirana je na konferenciji: *Jezična raznolikost, građanski odgoj, politika za plurilingvizam u Europi (Languages, Diversity, Citizenship: Policies for Plurilingualism in Europe)*, održanoj u studenom 2002. u Strasbourgu. Ujedno je zemljama članicama ponuđena pomoć u formuliranju nacionalnih jezičnih politika, gdje bi jezična politika VE bila okvir unutar kojega bi svaka zemlja članica razradila vlastitu jezičnu politiku prema svojim osobitostima, specifičnim potrebama te materijalnim i drugim mogućnostima.

3. ZAŠTO PLURILINGVIZAM?*

Plurilingvizam se odnosi na repertoar jezika i dijalekata kojima su se ljudi u stanju služiti, za razliku od *monolingvizma*, uključuje *maternski jezik* i stanovit broj drugih jezika i dijalekata. U *multilingvalnom* području jedan broj ljudi može biti *monolingvalan* a drugi *plurilingvalan*.

Framework na str. 168. definira *Plurilingvizam* kao: ... *the ability to use languages for the purposes of communication and to take part in intercultural interaction, where a person, viewed as a social agent, has proficiency of varying degrees, in several languages, and experience of several cultures...*

Za ilustraciju značenja pojma plurilingvizma navodimo očekivani jezični repertoar odrasloga srednješkolski obrazovanog europskog građanina:

- da govori, čita i piše nacionalni/standardni jezik prema standardima zemlje i obrazovnog sustava,
- da vlada materinskim jezikom/dijalektom prema propisanim jezičnim normama,
- da vlada regionalnim jezikom/dijalektom tipičnim za generaciju kojoj pripada i/ili manjinskim jezikom nacionalne manjine kojoj pripada,
- da ima *proficiency level* u svim oblicima znanja jednog stranog jezika,
- da ima *basic level* u razumijevanju još jednog ili više stranih jezika, ne nužno i u ostalim oblicima znanja, bilo stečen obrazovanjem ili putem medija, turističkih i drugih putovanja.

Građani razvijaju plurilingvizam tijekom cijelog života. U raznim životnim situacijama slijedom različitih povoda i potreba oni mogu usvajati nove jezike, a ostavljati po strani one jezike koji im u dotičnoj životnoj situaciji nisu toliko potrebni. Koncept plurilingvizma znatno je širi od pukog učenja i ovladavanja jednim ili više stranih jezika. On ima svoju lokalnu, nacionalnu i međunarodnu komponentu, gdje su svi jezici i dijalekti, nacionalni kao i strain, ravnopravni, jezici koji koegzistiraju pa nema zaprjeka da plurilingvalna komunikacija, učenje i znanje jednog ili više jezika potiče učenje drugih i novih jezika. Uz jezik ostaje usko vezana i pripadajuća kultura, također sve jednako poštivane pa dolazimo do pojma *multikulturalnosti*. Tako plurilingvizam od jezičnoga postaje i kulturološko-sociološki, društveni i politički fenomen.

Nasuprot plurilingvizmu stoji jaka tendencija prema usvajanju jednog jezika kao univerzalnog medija međunarodnih komunikacija, poticana uglavnom od snažnih gospodarstvenih lobbyja. Jedna struja, danas više od povjesnoga značaja, nastojala je da to bude *esperanto*, jezik posebno razvijen za tu priliku. Druga, mnogo jača i posve aktualna struja "gura" u tu poziciju *engleski jezik*. Treba primijetiti da to nije samo europski nego i globalni fenomen. Takvi trendovi najčešće se pravdaju racionalizacijom koja sustav čini jeftinijim, a ostavlja više prostora za druge discipline, prirodne i društvene, te razvoj materinskog jezika. Jezična politika VE ima odgovore i na ova pitanja. (Položaj engleskog jezika zanimljiva je tema koja zahtijeva posebnu elaboraciju). Ona poštuje položaj engleskog jezika kao svojevrsne *lingua franca*, ali ga ne ograničava, niti njegovu primjenu posebno potiče. Ona je prepoznala jezičnu raznolikost, plurilingvizam, multikulturalnost kao fenomene koji eliminiraju jezične, kulturološke, socijalne napetosti i sukobe te postaju važni čimbenici u promicanju snošljivosti i razumijevanja za moderni demokratski suživot (*democratic citizenship*).

Mi smo ovaj dio počeli izravnim pitanjem: *Zašto plurilingvizam*, pa ćemo na to pitanje izravno i odgovoriti. Zato jer:

- *pravo na jezik je dio ljudskih prava*,

- *plurilingvizam je prakticiranje demokracije,*
- *povećava i mogućnosti zapošljavanja,*
- *podiže kvalitetu ljudskih resursa,*
- *ima utjecaj na stvaranje europskog identiteta,*
- *plurilingvizam je pluralan.*

Ne postoji propisani model plurilingvizma, nego se usvaja model najprimjereniji za dotično područje. Također je lokalnog, nacionalnog i međunarodnog karaktera, dinamičan u odnosu na životni i radni vijek.

- *Plurilingvizam je moguć.*

Dokazan je potencijal svakog pojedinca da postane plurilingvalan, postoje tehničke pretpostavke u obliku metodike učenja stranih jezika, plurilingvizam je već realiziran u praksi.

- *Plurilingvalno obrazovanje je praktično.*

Umjesto postojećih modela učenja prvog, drugog, trećeg, itd. stranog jezika, razvija se plurilingvalna kompetencija koja omogućuje usvajanje bilo kojeg jezika potrebnog ili zanimljivog u određenom trenutku.

4. ISKUSTVO I TRADICIJA PLURILINGVIZMA U NAS

Bogato je iskustvo i tradicija plurilingvizma u nas sigurno bogatije nego u mnogim zapadnoeuropskim zemljama. Zanimljivo povijesno-politički i državno-pravni kontekst te bacimo kratak pogled na jezičnu situaciju u našim krajevima koncem XIX. i početkom XX. stoljeća.

Brojni očuvani dokumenti svjedoče o naglašenoj multikulturalnosti i plurilingvizmu, osobito u gradskim sredinama. Plurilingvizam nije bio vezan samo uz javne i kulturne institucije ili intelektualne krugove**, nego je bio i obilježjem svakodnevnoga života i komunikacije manje školovanih ljudi, u trgovini, zanatstvu, među ribarima, težacima.

Takvo stanje podržavao je i školski sustav ponudom i obvezom učenja jezika u školama.

Primjerice, učenik Miroslav Krleža polazio je niže razrede Kraljevske velike (gornjogradske i donjogradske) gimnazije u Zagrebu (ekvivalent V. - VIII. razr. osmogodišnje škole) od šk. god. 1903/04. do šk. god. 1907./08. Od stranih jezika učio je:

- I. razred: *njemački i latinski jezik,*
 II. razred: *latinski, njemački i (izborno) francuski jezik,*
 III. I IV. razr. *latinski, grčki, njemački i francuski jezik,*

Učenik Antun Barac maturirao je 1913. god. na Kraljevskoj velikoj gimnaziji na Sušaku i učio je: *latinski, grčki, njemački i talijanski jezik.*

Za usporedbu, moja generacija kojih pedesetak godina kasnije, imala je priliku u cijelom osmogodišnjem i srednjoškolskom gimnazijskom školovanju učiti samo jedan strani jezik i osnove latinskog jezika u dvogodišnjem programu. Uvođenjem drugog i ponegdje trećeg stranog jezika ova situacija je poboljšana, ali u segmentu viših razreda osnovnih škola i gimnazija još nisu dostignuti, a kamo li premašeni standardi učenja stranih jezika od prije 100 godina.

5. FORMULIRANJE NACIONALNE JEZIČNE POLITIKE.

Predviđena procedura počinje spoznavanjem i ocjenom stanja ("*Country Report*"). Nakon što se cjelovito i objektivno upozna postojeće stanje, treba postaviti ciljeve. Od onih užih jezičnih, npr. željene jezične kompetencije u svim fazama i oblicima obrazovanja, do najširih obrazovnih, kulturnih, socioloških, društvenih i političkih. Kada su ciljevi jasni, treba razraditi njihovo ostvarenje. U kakvim obrazovnim ustanovama, s kakvim programima i metodama, s kojim učiteljsko-nastavničkim kadrom, s kojim i kolikim financijskim sredstvima.

Vrlo su važna *temeljna načela* takve politike, najprije **usklađenost s načelima jezične politike VE**. Drugo temeljno načelo, koje proizilazi iz prvoga, bio bi stvaran a ne samo deklarativan **prioritetni položaj jezika u sustavu obrazovanja**. Time bismo se riješili nekih stereotipa koji već desetljećima predstavljaju kamen spoticanja za gotovo svaki pokušaj intenziviranja i unaprjeđivanja nastave stranih jezika.

Prvi stereotip vezan je uz *rano učenje* i to je stav da učenje stranih jezika u nižim razredima osnovne škole ide na uštrb materinskog, odnosno nacionalnog/standardnog jezika. Mi već niz godina imamo rano učenje, ali je njime bio obuhvaćen mali broj učenika, vladala je prilična šarolikost, svatko se snalazio kako je znao i umio. Mišljenja sam da je svako učenje bolje od neučenja, ali ovaj segment traži znatno ozbiljniji pristup i puno više sustavnosti. Prvi koraci su tu načinjeni, ali spomenuti nas stereotip još uvijek u izvjesnoj mjeri opterećuje.

Drugi stereotip potpuno ignorira materinski jezik ili dijalekt, njegova prisutnost u školskim programima na simboličnoj je razini, s obrazloženjem da bi moglo doći do negativnih efekata u nastavi nacionalnog/standardnog jezika. Dokazana je činjenica da se djeca, pogotovo u mladoj dobi, najbolje mogu izraziti na materinskom jeziku, postoji preporuka UNESCO-a još od 1953. godine u tom smislu, pa bi naši kroatisti trebali razmotriti ovo pitanje. Vjerojatno bi trebalo ustanoviti neko prijelazno razdoblje od materinskog prema nacionalnom jeziku. Ne treba materinski jezik ili dijalekt tijekom školovanja potpuno napuštati, nego ga njegovati

kao dio ukupnog jezičnog i kulturnog bogatstva.

Sljedeći stereotip odnosi se na učenje nekoliko stranih jezika. To je navodno skupo i nepotrebno, izvjesna je interferencija među jezicima i u odnosu na nacionalni jezik. Daleko bi nas odvelo šire razmatranje ove dvije potonje točke. Mi smo u prethodnom dijelu spomenuli školovanje učenika Miroslava Krležu početkom prošloga stoljeća. Sad se osvrnimo na Miroslava Krležu, istaknutog pisca, kulturnog i javnog djelatnika, koji je svojim književnim opusom obogatio hrvatski jezik, posebno u leksičkom i semantičkom pogledu, ali je fragmentarno koristio i njemački i mađarski književni leksik. Po mnogima vrhunac njegova književnog stvaralaštva čine "Balade Petrice Kerempuha", pisane na umjetno napravljenom standardu kajkavskoga dijalekta koji je stvorio sam Krleža. Time M. K. pokazuje da je moguće istovremeno biti i Zagorac i Hrvat i Europljanin, štoviše primjer ukazuje na neosnovanost spomenutih stereotipa te na mogućnost koegzistencije više jezika i dijalekata, na koegzistenciju *užeg etničkog, nacionalnog i europskog identiteta*.

Posljednji stereotip na koji bih ovom prilikom ukazala (ima ih još!) vezan je uz nastavu stranih jezika na našim nejezičnim fakultetima. Nemamo cjelovitih podataka, no iz onoga što imamo, razvidno je da nivo znanja jezika s kojim nam izlaze diplomirani stručnjaci nije zadovoljavajući. Na većini fakulteta uči se po jedan strani jezik tijekom četiri semestra i postoji uvriježeni, gotovo službeni stav da je to sporedan predmet i da studenti imaju *pametnija posla* tj. učiti stručne predmete. Životna praksa međutim pokazuje da se stručnjaci raznih profila u velikoj većini bave užim područjima struke, a da im je znanje stranih jezika potrebno tijekom cijeloga radnog vijeka, bilo u svrhu komunikacije ili pristupu informacijama.

Dakle, nacionalna jezična politika treba biti *sveobuhvatna* u svim svojim dimenzijama. Vertikalno, ona treba obuhvatiti cjelinu učenja, od predškolskog doba, preko osnovnog obrazovanja, srednjoškolskog i visokoškolskog, zatim cjeloživotno obrazovanje sve do kraja radnog i životnog vijeka. Horizontalno, ona treba obuhvatiti cjelinu jezika (moderne strane jezike, klasične jezike, nacionalni/službeni i materinski jezik, manjinske i regionalne jezike i dijalekte, znakovne jezike) te cjelinu procesa učenja i poučavanja jezika u državnom obrazovnom sustavu, privatnim školama stranih jezika i pučkim učilištima, sve okolnosti i subjekte učenja, sve metode učenja i samoučenja. Nacionalna jezična politika treba biti *koherentna* ali *otvorena* za sva poboljšanja i pozitivne promjene.

Na toj osnovi dizajniran nacionalni jezični kurikulum snažno će podržati koncept *plurilingvizma*, bilo da se radi o međunarodnom, nacionalnom ili lokalnom planu, te uspostaviti ravnopravni odnos između nacionalnog/standardnog jezika i materinskog jezika (dijalekta), kao jezika rane socijalizacije djeteta. Treba predvidjeti obvezatno učenje najmanje dva strana jezika i to prvoga ako je moguće već u predškolskoj dobi ili najkasnije u I. razredu osnovne škole, a drugoga u III. ili IV. razredu. U višim razredima osnovne škole i srednjoj školi treba obogatiti ponudu učenja jezika u izbornoj nastavi, bilo da se radi o prvom, drugom ili trećem i četvrtom stranom jeziku. U tom dijelu važnu ulogu imaju i privatne škole stranih jezika i pučka učilišta. Sustav treba omogućiti da diplomirani studenti nejezičnih fakulteta nauče dobro barem jedan strani jezik, a da su u stanju služiti se s još nekoliko.

Jezični kurikulum treba se oslanjati na važne instrumente jezične politike VE kao što su:

- *zajednički europski okvir jezičnih standarda ("Framework")* koji detaljno razrađuje razine jezične kompetencije te suvremene metode i pristupe učenju i poučavanju jezika,
- *europski jezični portfolio*, osobni dokument, koji objedinjuje formalno i neformalno, priješkolsko, školsko, izvanškolsko i posliješkolsko učenje i znanje jezika, potiče autonomiju i vlastito planiranje učenja te razvoj jezičnih kompetencija.

Last but not the least, nacionalna jezična politika podrazumijeva, bolje reći predmnijeva politiku obrazovanja učiteljsko-nastavničkoga kadra. Odgovarajuća izobrazba učitelja i nastavnika jezika, bilo da je riječ o temeljnom (*initial*) obrazovanju, ili usavršavanju "uz rad" (*in service education*), nužan je uvjet za realizaciju nacionalne jezične politike.

Tradicionalno obrazovanje učitelja podrazumijeva znanje jednoga ili najviše dva strana jezika, kompetencije *near-native mastery of the language(s)*, osposobljenost za *teacher-dependent* poučavanje gdje je učitelj praktično jedini izvor znanja.

Osuвременjeno obrazovanje učitelja i nastavnika treba odgovoriti na pitanja kao što su:

- *rano učenje*, gdje prevladavaju pedagoški nad stručnim sadržajima, gdje je potrebna simulacija učenja materinskog jezika, metode učenja kroz igru, itd. Tu treba jezično osposobljavati odgojitelje predškolskih ustanova i učitelje razredne nastave ili pak dodatno pedagoški osposobiti učitelje i nastavnike stranih jezika,
- *bilingvalna nastava* koja traži ohrabivanje studenata za upisivanje pojedinih stručnih predmeta u kombinaciji sa stranim jezicima, također i jezično osposobljavanje postojećega kadra,
- osposobljavanje za *nove metode* i posebno za *informatičke tehnologije*,
- osposobljavanje za '*communicative language teaching*' i *intenzivne programe učenja*,
- princip "*naučiti učenike učiti*" ("*teach learners to learn*") dolazi u prvi plan vezan uz cjeloživotno učenje, kao i razvoj alternativnih i neformalnih strategija učenja. Iz istih razloga očekuje se potreba za profilom *managera, savjetnika* i *konzultanata* u procesu učenja jezika. (npr. *on-line konzultanti*),
- učitelji i nastavnici jezika moraju razvijati *vlastitu plurilingvalnu kompetenciju*.

6. UMJESTO ZAKLJUČKA

Vjerujem da je uočena važnost, širina i slojevitost ove teme. Pripremajući ovaj mali ogled bila sam svjesna nemogućnosti da se sve obuhvati i objasni. Namjera mi je bila informirati, dati povoda za razmišljanje i poticaj da se ide dalje u analizu i razradu, recimo da o tome

razmisle učitelji i nastavnici u okviru rada Županijskih stručnih vijeća. Jer iako najveći broj nas neće biti u prilici novu jezičnu politiku kreirati, posve je izvjesno da ćemo se svi naći u ulozi realizatora te politike.

LITERATURA:

- *Arhiv Prve sušačke hrvatske gimnazije u Rijeci*
- BEACCO Jean-Claude, BYRAM Michael, (2002) *GUIDE FOR THE DEVELOPMENT OF LANGUAGE EDUCATION POLICIES IN EUROPE, COUNCIL OF EUROPE, STRASBOURG*
- *Common European Framework of Reference for Languages: Learning, teaching, assessment*, (2001) Cambridge University Press.
- *Language Education Policy Profiles-Guidelines and Procedures*, (2002) Council of Europe, Strasbourg
- *Languages of the world (2001)* <http://www.ethnologue.com/web.asp>
- Lasić Stanko (1982) *Krleža*, Grafički zavod Hrvatske, Zagreb

BILJEŠKE

□ Riječ *plurilingvizam*, višekratno ponavljena u hrvatskom tekstu zvuči ragobatno. Neki koriste riječ *višejezičnost*, no to može značiti *plurilingvizam* i *multilingvizam*, što su dva različita pojma. Kao što je nužno služiti se informacijama u izvornom obliku, tako moramo koristiti i termine, sve dok se ne uspostavi adekvatno hrvatsko nazivlje. Inače, kad precizno govorimo o ovim pojmovima, *multilingvizam* se poglavito odnosi na zemljopisno područje, bez obzira kako veliko ono bilo, odnosno na prisutnost više od jednog *načina govora* na nekom području, bilo da se radi o jeziku ili dijalektu. U takvom području ljudi mogu biti i *monolingvalni* tj. biti u stanju služiti se samo svojim vlastitim jezikom ili dijalektom.

** U nedavnoj TV emisiji, povjesničar u prikazu Zagrebačkih kavana kao stjecišta intelektualnih krugova u drugoj polovici XIX. stoljeća, navodi: "...Diskusija bi često započinjala na latinskom, nastavljala se na hrvatskom, a razvijala na njemačkom ili mađarskom jeziku, sve u traženju najpogodnijih izraza i boljeg objašnjenja stavova..."

THE CHALLENGE OF PLURILINGUALISM

Summary

The article deals with plurilingualism, which is entitled to develop a degree of communicative ability in a number of languages over lifetime in accordance with the needs, and is the crucial point of the Council of Europe Education Policy. Europe is multilingual and all its languages are equally valuable modes of communication and expressions of identity. The political and historical context of CoE Language Policy is pointed out as well as its aims and objectives: to promote mutual understanding, democratic citizenship, social cohesion and equality of opportunities for all citizens. CoE Language Policy has to serve as the template for creating national language policies. The aims and objectives of the national language policy are considered as well.

Key words: plurilingualism, Council of Europe Language Policy, the national language policy